

Prodaja Telekoma, SDH in pristojnosti vlade: Vlada mora sprejeti politično odločitev

Cerarjeva vlada je ob odtujevanju Telekoma postregla z novo slovensko specialiteto. Namesto da bi predsednik vlade zadevo tehtno premislil in se odločil na podlagi jasnih strateških prioritiet in trdno utemeljenih argumentov, nas prepričuje, da se ni dolžan odločati, zato milijardno odločitev o najpomembnejši prodaji samostojne Slovenije prepušča začasni dvočlanski upravi SDH. Če smo se doslej vselej otepali prevelike želje predsednikov vlad, da bi odločali tudi o stvareh, ki niso v njihovih rokah, se je s to vlado zgodil zasuk: vlada se o pomembnih odločitvah ne želi opredeljevati. Pri manjših odločitvah je zaznati več odločnosti. Novica, da je na obisku notranjske regije Cerar obljubil pol milijona za obnovo nekaj kilometrov lokalne ceste, je na videz potrdila slutnje skeptikov, da je kaliber predsednika vlade in finančnega ministra morda manjši, kot so si volivci predstavljali. Ali je privatizacija z milijardnimi zneski in strateškimi razvojnimi implikacijami dvojcu brez krmarja resnično prevelik zalogaj?

Vrsta protislovij priča o tem, da sta se predsednik in njegov finančni minister verjetno že odločila prodati Telekom za vsako ceno, sedaj pa le iščeta način, kako prepričati javnost, da leži odgovornost za to odločitev na ramenih drugih. O tem govorijo tri nenavadne okoliščine, ki spremljajo odtujevanje Telekoma.

Prvo protislovje prodaje Telekoma leži v dejstvu, da je ta v strateškem smislu molzna krava. Denarni tok, investicijski potencial in dobiček so za slovenske razmere veliki in strateško pomembni. Čeprav je Telekom relativno uspešen, vlada vztraja pri trditvi, da je treba državna podjetja nujno prodati, ker so neučinkovita in slabo upravljana. Čudenje nad tem protislovjem je najbolje izrazil Stojan Petrič, češ, kmet, ki misli resno, ne proda najprej rodovitne njive.

Drugič, Cerar prepušča odločitev o prodaji Telekoma upravi SDH, ki ji ne zaupa. Sedanji upravi SDH ni mogoče zaupati tako zaradi pomanjkanja resnejših vodstvenih izkušenj kot tudi zaradi vprašanj o integriteti in konfliktnih interesov. Vlada poskuša vse od svojega nastopa zamenjati nadzorni svet SDH, ki naj bi zamenjal tudi vodstvo. Kako naj torej razložimo protislovno vedenje predsednika vlade, ki je odločitev o prodaji Telekoma zaupal upravi, ki ji ne zaupa?

Tretjič, prodaja Telekoma poteka z enim samim ponudnikom, v pogajanjih pa cena pada in ne raste. Vzorec je prepoznaven iz Mercatorja. Ko je pogajanja prevzel konzorcij upnikov z NLB na čelu, je cena Mercatorja padla za polovico, in sicer takoj po podpisu ekskluzivne predprodajne pogodbe. Ta je odgnala vse potencialne interesente, Agrokor pa jo je poljubno podaljševal, dokler ni cena pristala na polovici. Pri prodaji Aerodroma se je SDH pogajal samo z enim, slabšim ponudnikom. V primeru Telekoma se dogaja isto. Finančni minister bi moral prižgati rdeči alarm, predsednik vlade pa prekiniti farso. Vendar sta, kot kaže, zadovoljna s tem, da bo o prodaji odločal SDH, čeprav je po nekaterih ocenah ponujena cena dvakrat nižja od tržne.

Če bi upravnik prodal vaše stanovanje ...

V teh nenavadnih okoliščinah, ki ne vlivajo zaupanja, velja vzeti pod drobnogled Cerarjevo trditev, da vlada ne more poseči v prodajo Telekoma, saj da je pristojnost v celoti na strani SDH.

Zakon o državnem holdingu je bil sprejet že pod Janševo vlado, pod vlado Alenke Bratušek pa je doživel pomembne dopolnitve. SDH je danes gospodarska družba, ki je nastala pred enim letom s preoblikovanjem SOD, s čimer je SDH postal tudi pravni naslednik in lastnik SOD-ovih naložb. SDH druge lastnine nima, saj je v strahu pred ustavnim sporom zakonodajalec odločil, da državne lastnine ni mogoče prenašati na gospodarsko družbo in je zato ostala v državni lasti, s tem pa v odgovornosti vlade.

Posebnost zakona o SDH je v zahtevi, da mora vlada državno lastnino obvezno dati v upravljanje SDH, ki zanjo opravlja to storitev na podlagi komercialne pogodbe. Za to je SDH plačan iz proračuna. Ker je vlada ostala lastnik državnih podjetij, kot je Telekom, in drugih podjetij iz zloglasnega »Sklepa o soglasju k odtujitvi«, je proračun prejemnik izplačanih dividend in morebitnih kupnin prodanih podjetij.

Čeprav država svojo lastnino daje zgolj v upravljanje SDH in bi med državo in SDH moralo veljati razmerje zastopanja, je zakon zagotovil SDH neodvisnost pri upravljanju, kar je samo po sebi izjemno sporno, saj ima to določilo elemente razlaščenja države. To je približno tako, kot da bi stanovanjskemu upravniku dali neodvisnost pri upravljanju stanovanja in s tem pristali tudi na to, da vas deložira in proda stanovanje, v

katerem živite, takoj ko dobi dobro ceno, ne da bi sami imeli pri tem kakšno besedo. Prav na to sporno določilo pa se sklicuje predsednik vlade, ki odločanje o prodaji državnih podjetij prepušča SDH, čeprav ta ni njihov lastnik.

Zadeve se dodatno zapletejo na točki, kjer zakon povsem pomeša upravljavsko in vodstveno funkcijo. Kaj pravzaprav SDH sme početi z državnimi podjetji, katerih ni lastnik? Po eni strani naj bi SDH samostojno razpolagal z naložbami in jih upravljal brez soglasij in omejitev. Po drugi strani pa zakon izrecno navaja stroge omejitve pri delovanju SDH, ki se mora podrediti zakonu o gospodarskih družbah. Pisni zakoni so to dvojnost skušali rešiti z omejitvami upravljanja, ki določajo, da se mora pri svojem delovanju SDH omejiti na delovanje prek skupščine delničarjev, nikakor pa ne sme posegati v neodvisnost organov družb, še posebej v njihove vodstvene in poslovne odločitve. Zakon torej varuje neodvisnost SDH pred političnim vpletanjem, hkrati pa varuje državna podjetja pred vpletanjem SDH.

Raje veliki biznis kot dolgočasno upravljanje

Posledice teh omejitev postavljajo pod vprašaj vlogo SDH v postopkih privatizacije. Če naj bi SDH upošteval omejitve upravljanja, določene v zakonu, kamor spada tudi prodaja oziroma razpolaganje z naložbami, bi smel delovati zgolj prek skupščine delničarjev državnih družb. To pomeni, da bi lahko prodajo podjetij izvajale zgolj uprave državnih podjetij. V primeru Telekoma bi to pomenilo, da bi odločitev o prodaji morala najprej sprejeti uprava, ki je neodvisna od SDH in države, šele po sklepu nadzornega sveta družbe pa bi lahko prodajni postopki stekli pod taktirko vodstva družbe, ki se prodaja. Če bi uprava in nadzorni svet zavrnila prodajo Telekoma, bi lahko SDH prek skupščine delničarjev zamenjal nadzorni svet in upravo, če bi imel glasovalne pravice.

Če bi bil SDH lastnik državnih podjetij, potem omejitev upravljanja ne bi predstavljala ovire pri prodaji, saj bi lahko SDH nastopal kot prodajalec lastnih deležev. Ker pa gre za razmerje zastopanja med državo in SDH, ki je urejeno z zakonom, ostaja sporno, ali lahko SDH zaobide omejitve upravljanja in se na trgu pojavlja tudi kot prodajalec državnih deležev mimo uprav podjetij. Edina opora za sedanjo vlogo SDH v prodajnih postopkih je sklep o soglasju k odtujitvi 15 podjetij, ki pa je dokument, ki nima statusa zakona, zato bi morale omejitve upravljanja veljati tudi za teh 15 podjetij, SDH pa se ne bi smel pojavljati v vlogi prodajalca.

Da bi bila zmeda še večja, pa nas na tej točki čaka še staro presenečenje: SDH na skupščinah delničarjev ne more nastopati, saj je ATVP s spornimi odločbami večini državnih podjetij odvzel glasovalne pravice. Kljub temu, da je SDH dolžan skrbeti za uresničevanje pravic države na skupščinah delničarjev, se mu do sedaj ni zdelo potrebno vložiti tožbe zoper sporni sklep ATVP, da bi državi povrnil glasovalne pravice. Zato se postavlja vprašanje, kako lahko SDH sploh izvaja upravljanje državnih podjetij brez glasovalnih pravic.

V tej zmedi se je uprava SDH očitno odločila, da se bo raje igrala veliki biznis kot pa dolgočasno upravljanje. Sreča je pač na strani držnih, saj lahko računa, da si vlada ne bo upala razveljavljati prodajnih pogodb, četudi se izkaže, da je bila prodaja izpeljana napol zakonito. Zato je razumljiva naglica, s katero se izvajajo privatizacije dobrih podjetij. Priložnost bo tu le, dokler je javnost v globokem hipnotičnem transu, vlada pa je pripravljena mižati na obe očesi in fleksibilno brati zakonodajo, da bi izpolnila nekakšne »zaveze« do neznanih oseb. Ko se bo javnost zbudila, bo posel že končan, legalne provizije bodo izplačane, kariere prodajalcev pa bodo cvetele drugje.

Država se mora obnašati kot država. Ostaja lastnik državnih podjetij, zato nosi odločilno odgovornost za vse odločitve v zvezi s privatizacijo podjetij v njeni lasti. Sklicevanje na neodvisnost upravljavca, ki za državo opravlja naloge na podlagi pogodbe, je neresno in neodgovorno, tudi če bi za to obstajala bolj jasna pravna podlaga. Namesto da vlada išče način, kako se izogniti odgovornosti, bi morala sprejeti politično odločitev glede prodaje Telekoma, potem pa vztrajati pri dostojnem izplenu. Brez tega je le vprašanje časa, kdaj bo državni zbor sprejel ne-soglasje k seznamu in vrnil upravljanje državnih podjetij nazaj na začetek.

Ko se bo javnost zbudila, bo posel že končan, legalne provizije bodo izplačane, kariere prodajalcev pa bodo cvetele drugje.

Namesto da vlada išče način, kako se izogniti odgovornosti, bi morala sprejeti politično odločitev glede prodaje Telekoma, potem pa vztrajati pri dostojnem izplenu.

Andrej Rus, 6. junij 2015